

อัตราผลตอบแทนในการทำไร่เง็กฮวยเพื่อผลิตดอกเง็กฮวยแห้ง

การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนในการทำไร่เง็กฮวย จากการสำรวจสามารถแยกเป็น 2 ลักษณะ เพื่อการเปรียบเทียบคือ

1. วิเคราะห์อัตราผลตอบแทนในการทำไร่เง็กฮวยสำหรับเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่าย
2. วิเคราะห์อัตราผลตอบแทนในการทำไร่เง็กฮวยสำหรับเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่าย

ในการวิเคราะห์ผลตอบแทนมีลักษณะการวิเคราะห์อยู่ 3 รูปแบบคือ

1. การวัดความสามารถในการหากำไรจะใช้เกณฑ์พิจารณาดังนี้

1.1 อัตราผลตอบแทนต่อยอดขาย (Return on Sales)

$$= \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ยอดขายสุทธิ}}$$

อัตราส่วนนี้แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการหากำไรของเกษตรกรต่อไร่ โดยเปรียบเทียบจากกำไรสุทธิต่อยอดขายของแต่ละปี ในฤดูกาลผลิต ปี 2526 และปี 2528 รวมทั้งกำไรสุทธิต่อยอดขายเฉลี่ยปี 2526 และ 2528 เพื่อทราบว่ากำไรสุทธิเป็นร้อยละเท่าใดของยอดขาย

1.2 อัตราผลตอบแทนจากเงินลงทุน (Return on Investment)

$$= \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{เงินลงทุน}}$$

เป็นการคำนวณหาผลตอบแทนเงินลงทุนในทางบัญชีของเกษตรกรต่อไร่ โดยนำเอากำไรสุทธิของแต่ละปี ตั้งแต่ ปี 2526 และปี 2528 รวมทั้งผลเฉลี่ยปี 2526 และ 2528 นำมาเปรียบเทียบกับเงินลงทุนของเกษตรกร อัตราผลตอบแทนในการลงทุนนี้ วัดค่าในรูปอัตราส่วนที่คิดเป็นร้อยละของผลกำไรสุทธิต่อการลงทุน โดยนำเงินลงทุนในที่นี้ หมายถึง สินทรัพย์ทั้งหมดที่เกษตรกรนำมาลงทุนในการทำไร่แก๊สเพื่อให้ได้ดอกแก๊สจำหน่ายทั้งในรูปดอกสดและดอกแห้งรวมทั้งค่าจ้างแรงงานที่ต้องจ่ายเป็นเงินสดและแรงงานของเกษตรกร โดยถือว่าถ้าเกษตรกรปลูกพืชชนิดอื่นก็ต้องใช้แรงงานในการเกษตรเช่นเดียวกัน มิได้เป็นผู้ว่างงาน และวัสดุอุปกรณ์ที่เกษตรกรต้องจ่ายเป็นเงินไปในการจัดทามาเพื่อการทำไร่แก๊ส

1.3 ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period) อัตราส่วนนี้แสดงถึงระยะเวลาที่เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทนคืนมาเท่ากับเงินลงทุนที่ใช้ไปในการทำไร่แก๊ส คิดเป็นระยะเวลาโดยใช้อัตราส่วนดังนี้

$$\text{ระยะเวลาคืนทุน} = \frac{\text{เงินลงทุน}}{\text{กำไรสุทธิต่อปี}}$$

2. การวัดสถานภาพด้านรายได้-ค่าใช้จ่ายของเกษตรกร³⁰ ค่าที่จะนำมาวัดในการพิจารณาอยู่ในรูปอัตราส่วน 3 ชนิด เพื่อที่จะทราบถึงความสามารถในการได้มาซึ่งรายได้ที่จะเพียงพอต่อการชดเชยค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ได้มากน้อยเพียงใด และรายได้สุทธิหรือกำไรสุทธิจะคงเหลืออยู่เท่าใด ถ้าเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้รายได้เปลี่ยนแปลงไปเกษตรกรจะสามารถเปลี่ยนแปลงปรับปรุงค่าใช้จ่ายส่วนใดได้บ้าง (ถ้าไม่มีปัญหาในการหาเงินสดเพื่อเป็นทุนหมุนเวียน) ซึ่งจะทำการเพิ่มขึ้นหรือลดลงมากน้อยเพียงใด อัตราส่วนที่ใช้ในการคำนวณ ได้แก่

2.1 อัตราส่วนค่าใช้จ่ายผันแปรในการผลิตต่อรายได้รวมทั้งหมดของเกษตรกรต่อไร่

$$= \frac{\text{ค่าใช้จ่ายผันแปรในการทำไร่แก๊ส}}{\text{รายได้รวมจากการจำหน่ายดอกแก๊ส}}$$

³⁰ สมศักดิ์ เปรียบพร้อม, การจัดการฟาร์ม, กรุงเทพมหานคร, ภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526: 23.

2.2 อัตราส่วนค่าใช้จ่ายคงที่ในการทำไร่แก๊สต่อรายได้รวมทั้งหมดต่อไร่
ของเกษตรกร

$$= \frac{\text{ค่าใช้จ่ายคงที่ทั้งหมดในการทำไร่แก๊ส}}{\text{รายได้รวมจากการจำหน่ายดอกแก๊ส}}$$

2.3 อัตราส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการทำไร่แก๊สต่อรายได้รวมทั้งหมด
ต่อไร่ของเกษตรกร

$$= \frac{\text{ค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการทำไร่แก๊ส}}{\text{รายได้รวมจากการจำหน่ายดอกแก๊ส}}$$

รายได้รวมทั้งหมดต่อไร่ หมายถึง รายได้จากการจำหน่ายดอกแก๊สทั้งในรูป
ดอกสดและดอกแห้ง

3. การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจ³¹ (Economic Analysis)
เป็นการพิจารณาในระยะเวลาสั้น ๆ ภายใน 1 ปี เพื่อให้ทราบถึงอัตราผลตอบแทนที่เกิดจาก
การทำไร่แก๊ส โดยคำนึงถึงต้นทุนทั้งหมดตั้งแต่เกษตรกรลงมือ เตรียมดิน ปลูก
จนกระทั่งเก็บดอกสดจำหน่ายสำหรับเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกจำหน่ายและต้นทุนการปลูกจน
กระทั่งเก็บดอกสดมาทำแห้งเพื่อจำหน่าย ซึ่งสามารถแยกออกเป็นต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่
มีผลทำให้เกิดกำไรสุทธิมากน้อยเพียงใด และในส่วนของต้นทุนผันแปรที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นต้นทุน
ส่วนผันแปรของต้นทุนการทำไร่ทั้งหมด ควรมีผลสัมพัทธ์กับการเกิดผลผลิตมากน้อยเพียงใด
ในรูปกำไรส่วนเกิน อัตรากำไรส่วนเกินที่ได้ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของจุดคุ้มทุนได้ง่ายด้วย
โดยสูตรที่ใช้คำนวณได้แก่

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนการทำไร่ต่อไร่} = \frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{ต้นทุนการทำไร่}}$$

³¹ Sung-Hwan and Yu-Kang Mao, Analysis of cost and profitability of crops and livestock farming, ASPAC Food and Fertilizer technology Center, 1979, : 1-4.

$$\text{อัตรากำไรส่วนเกินต่อต้นทุนการปลูกต่อไร่} = \frac{\text{กำไรส่วนเกิน} \times 100}{\text{ต้นทุนการทำไร่}}$$

กำไรส่วนเกินต่อไร่ หมายถึง ส่วนแตกต่างระหว่างรายได้กับต้นทุนผันแปรในการทำไร่เกี่ยวสวตต่อไร่

ต้นทุนการทำไร่ต่อไร่ หมายถึง ค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการทำไร่เกี่ยวสวตจนกระทั่งจำหน่ายผลผลิตได้

อัตราผลตอบแทนในการทำไร่เกี่ยวสวต

จากการสำรวจต้นทุนและรายได้ของเกษตรกรในบทที่ 4 สามารถสรุปต้นทุนของเงินลงทุนในการทำไร่เกี่ยวสวตต่อไร่ได้ดังตารางที่ 5.1-5.5 แสดงให้เห็นว่าในการลงทุนทำไร่เกี่ยวสวตเพื่อเก็บดอกสดจำหน่ายจะต้องใช้เงินลงทุนเฉลี่ยไร่ละ 4,984.06 บาท และถ้าต้องการทำไร่เกี่ยวสวตเพื่อผลิตดอกเกี่ยวสวตแห้งก็จะต้องใช้เงินลงทุนเฉลี่ยไร่ละ 8,918.30 บาท จากเงินลงทุนดังกล่าวสามารถสรุปอัตราผลตอบแทนในการลงทุนได้ดังตารางที่ 5.6-5.8

ตารางที่ 5.1 เงินลงทุนต่อไร่ในการปลูกกล้วยเพื่อเก็บดอกสดจำหน่ายของเกษตรกรใน
จังหวัดเชียงใหม่

หน่วย : บาท

	เงินลงทุนที่ เป็นเงินสด	เงินลงทุนที่ ไม่เป็นเงินสด	เงินลงทุนรวม
1. ต้นทุนผันแปรการผลิต	3,075.65	1,338.81	4,414.46
1.1 ต้นทุนผันแปรในการปลูกกล้วย	3,075.65	1,338.81	4,414.46
ค่าแรงงาน (ปลูกจนถึงเก็บดอก)	763.00	1,338.81	2,101.81
ค่าวัสดุการเกษตร	1,429.33	-	1,429.33
ค่าอุปกรณ์และค่าซ่อมอุปกรณ์	883.32	-	883.32
1.2 ต้นทุนผันแปรในการผลิตดอกแห้ง			
ค่าแรงงาน (ในการผลิตดอกแห้ง)			
ค่าวัสดุในการทำแห้ง			
ค่าอุปกรณ์และค่าซ่อมแซมอุปกรณ์			
2. ต้นทุนคงที่	170.90	256.37	427.27
2.1 ต้นทุนคงที่ในการทำไร่กล้วย			
ค่าใช้ที่ดิน	170.90	256.37	427.27
3. เงินลงทุนในอุปกรณ์ปลูกและทำแห้ง	263.88	-	263.88
ถังพ่นยาฆ่าแมลง	263.88	-	263.88
รั้วนั่งดอกสด			
เตาสำหรับนั่งดอกสด			
ตู้อบดอกสดให้แห้ง			
เงินลงทุนรวม	3,510.43	1,595.18	5,105.61

ตารางที่ 5.2 เงินลงทุนต่อไร่ในการปลูกกล้วยเพื่อเก็บดอกสดจำหน่ายของเกษตรกรใน
จังหวัดสระบุรี

หน่วย : บาท

	เงินลงทุนที่ เป็นเงินสด	เงินลงทุนที่ ไม่เป็นเงินสด	เงินลงทุนรวม
1. ต้นทุนผันแปรการผลิต	2,727.05	1,698.59	4,425.64
1.1 ต้นทุนผันแปรในการปลูกกล้วย	2,727.05	1,698.59	4,425.64
ค่าแรงงาน (ปลูกจนถึงเก็บดอก)	659.11	1,698.59	2,357.70
ค่าวัสดุการเกษตร	1,329.32	-	1,329.32
ค่าอุปกรณ์และค่าซ่อมอุปกรณ์	738.62	-	738.62
1.2 ต้นทุนผันแปรในการผลิตดอกแห้ง			
ค่าแรงงาน (ในการผลิตดอกแห้ง)			
ค่าวัสดุในการทำแห้ง			
ค่าอุปกรณ์และค่าซ่อมแซมอุปกรณ์			
2. ต้นทุนคงที่	172.27	202.21	374.48
2.1 ต้นทุนคงที่ในการทำไร่กล้วย			
ค่าใช้ที่ดิน	172.27	202.21	374.48
3. เงินลงทุนในอุปกรณ์ปลูกและทำแห้ง	275.41	-	275.41
ถังพ่นยาฆ่าแมลง	275.41	-	275.41
รังนั่งดอกสด			
เตาสำหรับนั่งดอกสด			
ตู้อบดอกสดให้แห้ง			
เงินลงทุนรวม	3,174.73	1,900.80	5,075.53

ตารางที่ 5.3 เงินลงทุนต่อไร่ในการปลูกกล้วยเพื่อเก็บคอกสคจำหน่ายเฉลี่ยของเกษตรกร
ในจังหวัดเชียงใหม่และสระบุรี

หน่วย : บาท

	เงินลงทุนที่ เป็นเงินสด	เงินลงทุนที่ ไม่เป็นเงินสด	เงินลงทุนรวม
1. ต้นทุนผันแปรการผลิต	2,769.11	1,558.83	4,327.94
1.1 ต้นทุนผันแปรในการปลูกกล้วย	2,769.11	1,558.83	4,327.94
ค่าแรงงาน (ปลูกจนถึงเก็บคอก)	680.37	1,558.83	2,239.20
ค่าวัสดุการเกษตร	1,357.96	-	1,357.96
ค่าอุปกรณ์และค่าซ่อมอุปกรณ์	730.78	-	730.78
1.2 ต้นทุนผันแปรในการผลิตคอกแห้ง			
ค่าแรงงาน (ในการผลิตคอกแห้ง)			
ค่าวัสดุในการทำแห้ง			
ค่าอุปกรณ์และค่าซ่อมแซมอุปกรณ์			
2. ต้นทุนคงที่	172.87	211.29	384.16
2.1 ต้นทุนคงที่ในการทำไร่กล้วย			
ค่าใช้ที่ดิน	172.87	211.29	384.16
3. เงินลงทุนในอุปกรณ์ปลูกและทำแห้ง	271.96	-	271.96
ถึงพ่นยาฆ่าแมลง	271.96	-	271.96
รั้งนั่งคอกสค			
เตาสำหรับนั่งคอกสค			
ตู้อบคอกสคให้แห้ง			
เงินลงทุนรวม	3,213.94	1,770.12	4,984.06

ตารางที่ 5.4 เงินลงทุนต่อไร่ในการทำไร่เง็กฮวยเพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่าย

หน่วย : บาท

	เงินลงทุนที่ เป็นเงินสด	เงินลงทุนที่ ไม่เป็นเงินสด	เงินลงทุนรวม
1. ต้นทุนผันแปรการผลิต	3,031.11	3,147.43	6,178.54
1.1 ต้นทุนผันแปรในการปลูกเง็กฮวย	2,579.86	2,041.31	4,621.17
ค่าแรงงาน (ปลูกจนถึงเก็บดอก)	487.19	2,041.31	2,528.50
ค่าวัสดุการเกษตร	1,303.40	-	1,303.40
ค่าอุปกรณ์และค่าซ่อมอุปกรณ์	789.27	-	789.27
1.2 ต้นทุนผันแปรในการผลิตดอกแห้ง	451.25	1,106.12	1,557.37
ค่าแรงงาน (ในการผลิตดอกแห้ง)	199.11	1,106.12	1,305.23
ค่าวัสดุในการทำแห้ง	141.93	-	141.93
ค่าอุปกรณ์และค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	110.21	-	110.21
2. ต้นทุนคงที่	166.33	172.71	339.04
2.1 ต้นทุนคงที่ในการทำไร่เง็กฮวย			
ค่าใช้ที่ดิน	166.33	172.71	339.04
3. เงินลงทุนในอุปกรณ์ปลูกและทำแห้ง	2,400.72	-	2,400.72
ถังพ่นยาฆ่าแมลง	349.90	-	349.90
รั้งนั่งคอกสด	203.14	-	203.14
เตาสำหรับนั่งคอกสด	159.02	-	159.02
ตู้อบคอกสดให้แห้ง	1,688.66	-	1,688.66
เงินลงทุนรวม	5,598.16	3,320.14	8,918.30

ตารางที่ 5.5 เปรียบเทียบเงินลงทุนต่อไร่ในการปลูก เก็บขายเพื่อเก็บดอกสดจำหน่ายกับการทำไร่เก็บขายเพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่าย

หน่วย : บาท

	เกษตรกรที่ปลูกเพื่อเก็บดอกสดจำหน่าย			เกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่าย
	จังหวัดเชียงใหม่	จังหวัดสระบุรี	เฉลี่ยจังหวัดเชียงใหม่และสระบุรี	
1. ต้นทุนผันแปรการผลิต	4,414.46	4,425.64	4,327.94	6,178.54
1.1 ต้นทุนผันแปรในการปลูก เก็บขาย	4,414.46	4,425.64	4,327.94	4,621.17
ค่าแรงงาน (ปลูกจนถึงเก็บดอก)	2,101.81	2,357.70	2,239.20	2,528.50
ค่าวัสดุการเกษตร	1,429.33	1,329.32	1,357.96	1,303.40
ค่าอุปกรณ์และค่าซ่อมอุปกรณ์	883.32	738.62	730.78	789.27
1.2 ต้นทุนผันแปรในการผลิตดอกแห้ง				
ค่าแรงงาน (ในการผลิตดอกแห้ง)				
ค่าวัสดุในการทำแห้ง				
ค่าอุปกรณ์และค่าซ่อมแซมอุปกรณ์				
2. ต้นทุนคงที่	427.27	374.48	384.16	339.04
2.1 ต้นทุนคงที่ในการทำไร่เก็บขาย				
ค่าใช้ที่ดิน	427.27	374.48	384.16	339.04
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร				
2.2 ต้นทุนคงที่ในการผลิตดอกแห้ง				
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ทำแห้ง				
3. เงินลงทุนในอุปกรณ์ปลูกและทำแห้ง	263.88	275.41	271.96	2,400.72
ถังพ่นยาฆ่าแมลง	263.88	275.41	171.96	349.90
รั้งนั่งคอกสด				203.14
เตาสำหรับนั่งคอกสด				159.02
คู่อบคอกสดให้แห้ง				1,688.66
เงินลงทุนรวม	5,105.61	5,075.53	4,984.06	8,918.30

ตารางที่ 5.6 การคำนวณอัตราผลตอบแทนในการลงทุนทำไร่เง็กชวยต่อไร่ ฤดูกาลผลิต ปี 2526

	เกษตรกรที่ปลูกและจำหน่ายคอกสัด			เกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตคอกแห้งจำหน่าย	
	จังหวัดเชียงใหม่	จังหวัดสระบุรี	เจ็ลยจังหวัดเชียงใหม่และสระบุรี		
ปริมาณผลผลิตที่ได้เจ็ลยต่อไร่ (กิโลกรัม)	783.33	853.09	825.49	76.09	
ราคาจำหน่ายเจ็ลยต่อกิโลกรัม (บาท)	15.82	17.25	16.71	165.10	
1. รายได้เจ็ลยต่อไร่ (บาท)	12,388.88	14,717.81	13,796.48	12,562.64	
2. ต้นทุนผันแปรต่อไร่ (บาท)	(3,479.45)	(4,678.70)	(3,558.09)	(5,168.77)	
3. ต้นทุนคงที่ต่อไร่ (บาท)	(480.05)	(429.56)	(438.55)	(819.18)	
4. ต้นทุนรวมต่อไร่ (บาท)	(3,959.50)	(5,108.26)	(3,996.64)	(5,987.95)	
5. กำไรส่วนเกินต่อไร่ (บาท)	8,909.43	10,039.11	10,238.39	7,393.87	
6. กำไรสุทธิต่อไร่ (บาท)	8,429.38	9,609.55	9,799.84	6,574.69	
7. เงินลงทุนต่อไร่ (บาท)	5,105.61	5,075.53	4,984.06	8,918.30	
อัตราส่วน					
อัตราผลตอบแทนต่อออคชวย (%)	6/1	68.04	65.29	71.03	52.34
อัตราผลตอบแทนในการลงทุน (%)	6/7	165.10	189.33	196.62	73.72
ระยะเวลาเกิทุน (ปี)	4/6	5 เดือน 22 วัน	6 เดือน 14 วัน	5 เดือน	11 เดือน 2 วัน
อัตราส่วนค่าใช้จ่ายผันแปรในการทำไรต่อรายได้รวม	2/1	0.28	0.32	0.26	0.41
อัตราส่วนค่าใช้จ่ายคงที่ในการทำไรต่อรายได้รวม	3/1	0.04	0.03	0.03	0.07
อัตราส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการทำไรต่อรายได้รวมต่อไร่	4/1	0.32	0.35	0.29	0.48
อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนต่อไร่ (%)	6/4	212.89	188.12	245.20	109.80
อัตรากำไรส่วนเกินต่อต้นทุนต่อไร่ (%)	5/4	225.01	196.53	256.17	123.48

วิเคราะห์อัตราผลตอบแทนในการทำไร่เง็กฮวยปี 2526

จากตารางที่ 5.6 สรุปได้ว่า

1. การวัดความสามารถในการหากำไร เกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่าย มีอัตราผลตอบแทนต่อยอดขายและเงินลงทุนสูงกว่าเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่าย โดยมีอัตราผลตอบแทนต่อยอดขายสูงกว่า เท่ากับ $71.03 - 52.34 = 18.69\%$ ซึ่งหมายถึงในมูลค่าขาย 100 บาท เกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายจะมีกำไรสุทธิสูงกว่าเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่าย 18.69 บาท สำหรับอัตราผลตอบแทนในการลงทุนเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายมีอัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนถึง 196.62% หรือประมาณ 2 เท่าตัว แสดงว่าเกษตรกรลงทุนในการปลูกเง็กฮวย 100 บาท จะมีกำไรสุทธิถึง 196.62 บาท หลังจากขายผลิตผลดอกสดได้แล้วเปรียบเทียบกับเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายมีอัตราผลตอบแทนในการลงทุนเพียง 73.72% หรืออีกนัยหนึ่งเงินลงทุนที่เกษตรกรใช้ไป 100 บาท จะให้กำไรสุทธิหลังจากขายดอกเง็กฮวยแห้งได้แล้ว 73.72 บาท

สำหรับระยะเวลาคืนทุน จะเห็นได้ว่าทั้งเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายกับเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายมีระยะเวลาคืนทุนไม่ถึง 1 ปี ด้วยกันทั้งสิ้น แสดงให้เห็นว่าการลงทุนทำไร่เง็กฮวยเพียงปีเดียวก็สามารถจะได้คืนเงินลงทุน (ตามความหมายของเงินลงทุนในบทที่ 4) ทั้งหมดในปีนั้น

2. การวัดสภาพรายได้-ค่าใช้จ่ายของเกษตรกร เกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายเสียค่าใช้จ่ายรวม 48% ของรายได้ซึ่งแยกเป็นต้นทุนผันแปร 41% ต้นทุนคงที่ 7% หรือเงินทุก ๆ หนึ่งบาทของรายได้เกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายจะเสียค่าใช้จ่าย 48 สตางค์ เป็นค่าใช้จ่ายผันแปร 41 สตางค์ และค่าใช้จ่ายคงที่ 7 สตางค์ ในขณะที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายมีต้นทุนรวมเพียง 29% ซึ่งแยกเป็นต้นทุนผันแปร 26% ต้นทุนคงที่ 3% ซึ่งต้นทุนดังกล่าวต่ำกว่าเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่าย เนื่องจากการจ้างงานที่น้อยกว่าการใช้วัสดุอุปกรณ์ซึ่งต้องผันแปรไปตามจำนวนคนน้อยกว่า เช่น ในเนื้อที่ 1 ไร่ เกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดรายหนึ่งอาจมีคนในครอบครัว 3 คน แรงงานจ้าง 1 คน ใช้อุปกรณ์และลูกปกรณ้อย่างละ 1 ชิ้นก็เพียงพอ ในขณะที่เกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายต้องมีคนในครอบครัวอย่างน้อย 4 คน แรงงานจ้าง 1 คน ใช้อุปกรณ์เกินกว่า 1 ชิ้น เนื่องจากจำนวน

คนมากขึ้นจึงต้องมีอุปกรณ์เพิ่มมากขึ้น สำหรับค่าใช้จ่ายคงที่ของเกษตรกรทั้งที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายและทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายมีอัตราค่าเพียง 3 และ 7 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ซึ่งเป็นผลดีกับเกษตรกรเพราะการที่มีค่าใช้จ่ายคงที่ต่ำและไม่มีปัญหาเกี่ยวกับเงินทุนหมุนเวียน ถ้าหากเกิดเหตุการณ์ที่จะทำให้รายได้ของเกษตรกรลดลง ถ้าไรจะลดลงไม่มากเหมือนกับกิจกรรมทางการเกษตรที่มีค่าใช้จ่ายคงที่สูง กิจกรรมเกษตรใดที่มีค่าใช้จ่ายคงที่สูงจะปรับค่าใช้จ่ายได้ยาก เพราะค่าใช้จ่ายคงที่จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงลดลงได้ยากกว่าค่าใช้จ่ายผันแปร เมื่อรายได้ลดลงถ้าไรจะลดลงมาก สถานภาพทางรายได้ของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มจึงอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ในปี 2526 เนื่องจากรายได้ที่ได้รับสูงกว่าค่าใช้จ่ายที่ใช้ไปในการทำไร่ก็เลยเฉลี่ยต่อดีดังกล่าว

3. การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายมีอัตราค่าไรส่วนเกินสูงถึง 256.1% หรือมีกำไรที่หักต้นทุนผันแปรแล้วสำหรับต้นทุน 100 บาท ถึง 256.17 บาท ที่จะนำไปชดเชยหรือหักต้นทุนคงที่ต่อไปในขณะที่เกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายมีอัตราค่าไรส่วนเกิน 123.48% หรือมีกำไรที่หักต้นทุนผันแปรแล้ว 123.48 บาท ที่จะนำไปหักต้นทุนคงที่เพื่อทราบกำไรสุทธิต่อไป เมื่อพิจารณาอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนต่อไร่ จะเห็นได้ว่าทั้งเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายและที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายมีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนต่อไร่ที่น่าพอใจสูงถึง 245.20% และ 109.80% ตามลำดับ สาเหตุที่มีกำไรสูงเนื่องจากปริมาณผลิตทั้งดอกสดและดอกแห้งที่ผลิตได้อยู่ในเกณฑ์สูงประกอบกับราคาจำหน่ายดอกสดและดอกแห้งที่สูงด้วย ในขณะที่ต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ยังคงต่ำอยู่

ตารางที่ 5.7 การคำนวณอัตราผลตอบแทนในการลงทุนทำไร่แก๊สขวยต่อไร่ ฤดูกาลผลิตต่อ ปี 2528

	เกษตรกรที่ปลูกและจำหน่ายคอกสก			เกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตคอกแห้งจำหน่าย	
	จังหวัดเชียงใหม่	จังหวัดสระบุรี	เฉลี่ยจังหวัดเชียงใหม่และสระบุรี		
ปริมาณผลผลิตที่ได้เฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)	825.81	898.82	881.80	83.96	
ราคาจำหน่ายเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท)	19.27	19.90	19.76	189.80	
1. รายได้เฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	15,916.12	17,889.80	17,429.77	15,936.07	
2. ต้นทุนสิ้นแรมต่อไร่ (บาท)	(5,130.90)	(4,289.17)	(4,854.68)	(6,999.54)	
3. ต้นทุนคงที่ต่อไร่ (บาท)	(480.05)	(429.56)	(438.55)	(819.18)	
4. ต้นทุนรวมต่อไร่ (บาท)	(5,610.95)	(4,718.73)	(5,293.23)	(7,818.72)	
5. กำไรส่วนเกินต่อไร่ (บาท)	10,785.22	13,600.63	12,575.09	8,936.53	
6. กำไรสุทธิต่อไร่ (บาท)	10,305.17	13,171.07	12,136.54	8,117.35	
7. เงินลงทุนต่อไร่ (บาท)	5,105.61	5,075.53	4,984.06	8,918.30	
อัตราส่วน					
อัตราส่วนผลคอบแทนต่อชอกชาย (%)	6/1	64.75	73.62	69.63	50.94
อัตราผลคอบแทนในการลงทุน (%)	6/7	201.84	259.50	243.51	91.02
ระยะเวลาคืนทุน (ปี)	4/6	6 เดือน 17 วัน	4 เดือน 11 วัน	5 เดือน 11 วัน	11 เดือน 22 วัน
อัตราส่วนค่าใช้จ่ายสิ้นแรมในการทำไร่ต่อรายได้รวม	2/1	0.32	0.24	0.28	0.44
อัตราส่วนค่าใช้จ่ายคงที่ในการทำไร่ต่อรายได้รวม	3/1	0.03	0.02	0.03	0.05
อัตราส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการทำไร่ต่อรายได้รวมต่อไร่	4/1	0.35	0.26	0.31	0.49
อัตราผลคอบแทนต่อต้นทุนต่อไร่ (%)	6/4	183.66	279.12	229.28	103.82
อัตรากำไรส่วนเกินต่อต้นทุนต่อไร่ (%)	5/4	192.22	288.23	237.57	114.30

วิเคราะห์อัตราผลตอบแทนในการทำไร่เง็กสวयी 2528

จากตารางที่ 5.7 สรุปได้ว่าปี 2528 เป็นปีที่เกษตรกรทั้งที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายกับเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายได้ผลผลิตต่อไร่สูงกว่าปี 2526 ทั้งราคาจำหน่ายผลผลิตต่อกิโลกรัมก็สูงกว่าโดยเกษตรกรที่ปลูกและจำหน่ายดอกสดมีผลผลิตในปี 2528 เฉลี่ยไร่ละ 881.80 กิโลกรัมดอกสดสูงกว่าปี 2526 56.31 กิโลกรัม หรือ 7% ในราคาจำหน่ายดอกสดต่อกิโลกรัมในปี 2528 19.76 บาทสูงกว่าปี 2526 กิโลกรัมละ 3.05 บาท หรือ 18% สำหรับเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายมีผลผลิตดอกแห้งในปี 2528 คิดเป็น 83.96 กิโลกรัมดอกแห้ง ต่อไร่สูงกว่าปี 2526 ไร่ละ 7.87 กิโลกรัม หรือ 10% ทั้งราคาจำหน่ายดอกแห้งเฉลี่ยต่อกิโลกรัมในปี 2528 มีราคาจำหน่ายกิโลกรัมละ 189.80 บาท สูงกว่าปี 2526 กิโลกรัมละ 24.70 บาท หรือ 15%

ทางด้านต้นทุนการผลิตปี 2528 เกษตรกรยังคงมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้นปี 2526 โดยเกษตรกรที่ปลูกและจำหน่ายดอกสดมีต้นทุนต่อไร่ในปี 2528 รวมไร่ละ 5,293.23 บาท สูงกว่าปี 2526 ไร่ละ 1,296.59 บาท หรือ 32% สำหรับเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายมีต้นทุนรวมต่อไร่ในปี 2528 ไร่ละ 7,818.72 บาทสูงกว่าปี 2526 ไร่ละ 1,830.77 บาท หรือ 31% การเพิ่มขึ้นของต้นทุนเนื่องมาจากปัจจัยการผลิต เช่น ค่าจ้างแรงงานต่อวันสูงขึ้นปีละ 5-10 บาท ต่อวัน ราคาวัสดุอุปกรณ์สูงขึ้นตามสภาวะเศรษฐกิจ เมื่อเปรียบเทียบรายได้และต้นทุนของเกษตรกรแล้วจึงสามารถสรุปอัตราผลตอบแทนในการลงทุนได้ดังนี้

1. การวัดความสามารถในการหากำไร เกษตรกรที่ปลูกและจำหน่ายดอกสดมีอัตรากำไรต่อยอดขาย 69.63% ในขณะที่เกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายมีอัตรากำไรต่อยอดขาย 50.94% ซึ่งต่างกันเพียง 18.69% แต่อัตราผลตอบแทนในการลงทุนเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายสูงถึง 243.51% หรือ 2 เท่ากว่าของเงินลงทุนในขณะที่เกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายมีอัตรากำไรต่อเงินลงทุน 91.02% เนื่องจากเงินลงทุนในการผลิตดอกแห้งเป็นส่วนหนึ่งซึ่งต้องเพิ่มขึ้นจากการทำไร่เง็กสวयीทำให้จำนวนเงินลงทุนสูง ในขณะที่ราคาผลผลิตยังไม่สูงเป็นสัดส่วนเพียงพอกับเงินลงทุนที่เพิ่มขึ้นทำให้กำไรที่เป็นผลตอบแทนการลงทุนของเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายสูงกว่าดังกล่าว อย่างไรก็ตามผลตอบแทนต่อยอดขายและอัตราผลตอบแทนต่อเงินลงทุนทั้งเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายกับเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายก็ใกล้เคียงกับผลตอบแทนในปี 2526

2. การวัดสถานภาพรายได้-ค่าใช้จ่ายของเกษตรกร เกษตรกรที่ปลูกเพื่อเก็บดอกสดจำหน่ายและเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายมีต้นทุนการผลิตเมื่อเทียบกับรายได้ปรากฏว่าคิดเป็นต้นทุนรวมร้อยละ 31 เป็นต้นทุนผันแปรร้อยละ 28 ต้นทุนคงที่ร้อยละ 3 สำหรับเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่าย และเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายมีต้นทุนรวมเมื่อเทียบกับรายได้คิดเป็นร้อยละ 49 คิดเป็นต้นทุนผันแปรร้อยละ 44 ต้นทุนคงที่ร้อยละ 5 เมื่อคิดเป็นต้นทุนที่เป็นจำนวนเงินบาทต่อไร่ทั้งเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายและเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่าย ต้นทุนสูงขึ้นจากปี 2526 ด้วยกันทั้งสิ้นดังกล่าวข้างต้น

3. การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจ ในปี 2528 ทั้งเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายกับเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายมีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนรวมใกล้เคียงกับในปี 2526 โดยเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายมีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนรวม 229.28% และมีอัตราผลตอบแทนกำไรส่วนเกินต่อต้นทุนต่อไร่ 237.57 สำหรับเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายมีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนรวม 103.82% และมีอัตราผลตอบแทนกำไรส่วนเกินต่อต้นทุนรวมต่อไร่ 114.30% แสดงให้เห็นถึงอัตราผลตอบแทนที่คุ้มค่าแก่การลงทุน เนื่องจากเงินลงทุนทุก 1 บาท จะให้ผลตอบแทนเกิน 1 บาท ทั้งเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายกับเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่าย

ตารางที่ 5.8 การคำนวณอัตราผลตอบแทนในการลงทุนทำไร่แก๊งช่วยต่อไร่ ฤดูกาลผลิตเฉลี่ยปี 2526 และ 2528

	เกษตรกรที่ปลูกและจำหน่ายคอกสด			เกษตรกรที่ไร่เพื่อผลิตคอกแห้งจำหน่าย	
	จังหวัดเชียงใหม่	จังหวัดสระบุรี	เฉลี่ยจังหวัดเชียงใหม่และสระบุรี		
ปริมาณผลผลิตที่ได้เฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)	802.99	882.80	858.93	80.43	
ราคาจำหน่ายเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท)	17.46	19.01	18.57	179.32	
1. รายได้เฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	14,020.90	16,778.60	15,953.75	14,423.25	
2. ต้นทุนผันแปรต่อไร่ (บาท)	(4,414.46)	(4,425.64)	(4,327.94)	(6,178.54)	
3. ต้นทุนคงที่ต่อไร่ (บาท)	(480.05)	(429.56)	(438.55)	(819.18)	
4. ต้นทุนรวมต่อไร่ (บาท)	(4,894.51)	(4,855.20)	(4,766.49)	(6,997.72)	
5. กำไรส่วนเกินต่อไร่ (บาท)	9,606.44	12,352.96	11,625.81	8,244.71	
6. กำไรสุทธิต่อไร่ (บาท)	9,126.39	11,923.40	11,187.26	7,425.53	
7. เงินลงทุนต่อไร่ (บาท)	5,105.61	5,075.53	4,984.06	8,918.30	
อัตราส่วน					
อัตราส่วนผลตอบแทนต่อยอดขาย (%)	6/1	65.09	71.06	70.12	51.48
อัตราผลตอบแทนในการลงทุน (%)	6/7	178.75	234.92	224.46	83.26
ระยะเวลาคืนทุน (ปี)	4/6	6 เดือน 17 วัน	5 เดือน - วัน	5 เดือน 7 วัน	11 เดือน 13 วัน
อัตราส่วนค่าใช้จ่ายผันแปรในการทำไรต่อรายได้รวม	2/1	0.31	0.26	0.27	0.43
อัตราส่วนค่าใช้จ่ายคงที่ในการทำไรต่อรายได้รวม	3/1	0.03	0.03	0.03	0.06
อัตราส่วนค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการทำไรต่อรายได้รวมต่อไร่	4/1	0.34	0.29	0.30	0.49
อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนต่อไร่ (%)	6/4	186.46	245.58	234.71	106.11
อัตรากำไรส่วนเกินต่อต้นทุนต่อไร่ (%)	5/4	196.27	254.43	243.91	117.82

วิเคราะห์อัตราผลตอบแทนในการทำไร่เง็กสวายเฉลี่ยปี 2526 และ 2528

จากตารางที่ 5.8 สามารถสรุปได้ว่า

การสำรวจสถานะรายได้และการใช้ต้นทุนในการทำไร่เง็กสวายปี 2526 และ 2528 เมื่อนำมาเฉลี่ยเพื่อวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนในการทำไร่เง็กสวายสรุปได้ดังนี้

1. การวัดความสามารถในการหากำไร เกษตรกรที่ปลูกและจำหน่ายดอกสดมีอัตราผลตอบแทนต่อยอดขาย 70.12% และมีอัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน 224.46% ในขณะที่เกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายมีอัตราผลตอบแทนต่อยอดขาย 51.48% และมีอัตราผลตอบแทนในการลงทุน 83.26% แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม มีอัตราผลตอบแทนต่อยอดขายโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ทั้งผลตอบแทนต่อเงินลงทุนก็อยู่ในเกณฑ์ที่สูง เมื่อนำกำไรสุทธิในการลงทุนมาเปรียบเทียบกับต้นทุนเพื่อหาระยะเวลาคืนทุนจะเห็นได้ว่าเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายมีระยะเวลาคืนทุนเพียง 5 เดือน 7 วันและเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายเนื่องจากมีเงินลงทุนที่สูงกว่าจึงมีระยะเวลาคืนทุนนานกว่า แต่ก็มีระยะเวลาคืนทุนเพียง 11 เดือน 13 วันเท่านั้น ซึ่งสรุปได้ว่าการลงทุนทำไร่เง็กสวายโดยเฉลี่ยแล้วเพียงปีเดียวก็สามารถคุ้มกับทุนที่ลงไปในการทำไร่เง็กสวายทั้งเพื่อเก็บดอกสดจำหน่ายและเพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่าย
2. การวัดสถานะภาพรายได้-ค่าใช้จ่ายของเกษตรกรโดยเฉลี่ยปี 2526 และ 2528 เกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายมีต้นทุนในการประกอบการคิดเป็นร้อยละ 30 ของรายได้ต่อไร่ โดยแบ่งเป็นต้นทุนผันแปรร้อยละ 27 และต้นทุนคงที่ร้อยละ 3 สำหรับเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายมีต้นทุนคิดเป็นร้อยละ 49 ของรายได้ต่อไร่ โดยแบ่งเป็นต้นทุนผันแปรร้อยละ 43 และต้นทุนคงที่ร้อยละ 6 แสดงให้เห็นว่าสถานะภาพรายได้ของเกษตรกรเพียงพอต่อต้นทุนทั้งต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ ก่อให้เกิดกำไรแก่เกษตรกรที่ปลูกและจำหน่ายดอกสดเฉลี่ยร้อยละ 70 ของต้นทุนรวม และร้อยละ 51 ของต้นทุนรวม สำหรับเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ
3. การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่าเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายมีอัตราผลตอบแทนต่อต้นทุนต่อไร่ร้อยละ 234.71 โดยมีอัตราส่วนเกินต่อต้นทุนต่อไร่ร้อยละ 243.91 สำหรับเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกเง็กสวายแห้งจำหน่ายมีอัตรา

ผลตอบแทนต่อต้นทุนการทำไร่ร้อยละ 106.11 และมีอัตรากำไรส่วนเกินต่อต้นทุนต่อไร่ร้อยละ 117.82 เมื่อคิดเป็นจำนวนเงินแล้วสรุปได้ว่า เกษตรกรที่ปลูกและจำหน่ายดอกสดต้องใช้เงินลงทุนเฉลี่ยไร่ละ 4,984.06 บาท โดยมีต้นทุนรวมเฉลี่ยไร่ละ 4,766.49 บาท ทำให้เกิดรายได้จากผลผลิตไร่ละ 15,953.75 บาท มีกำไรสุทธิไร่ละ 11,187.26 บาท สำหรับเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายจะใช้เงินลงทุนไร่ละ 8,918.30 บาท โดยมีต้นทุนรวมไร่ละ 6,997.72 บาท จึงจะก่อให้เกิดรายได้จากการผลิตดอกแห้งจำหน่ายได้ปีละ 14,423.25 บาท มีกำไรสุทธิไร่ละ 7,425.53 บาท ซึ่งจะเห็นได้ว่าอัตราผลตอบแทนในเชิงเศรษฐกิจค่อนข้างจะสูง

เมื่อนำกำไรสุทธิของเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่ม คือเกษตรกรที่ปลูกเพื่อเก็บดอกสดจำหน่ายเฉลี่ยในจังหวัดเชียงใหม่และสระบุรีรวมกัน เปรียบเทียบกับเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายเฉลี่ยปี 2526 และ 2528 มาวิเคราะห์สถานะความเป็นอยู่ของเกษตรกร สำหรับเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายในเนื้อที่ 1 ไร่ ต้องใช้แรงงานคนราว 4 คน เฉลี่ยแล้วจะมีกำไรสุทธิต่อคนต่อปีเท่ากับ 2,796.82 บาท หรือเดือนละ 233.07 บาทต่อคน และสำหรับเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายถ้าใช้จำนวนคนเท่ากันคือ 4 คน ต่อพื้นที่ 1 ไร่ จะมีกำไรสุทธิต่อคนต่อปีเท่ากับ 1,856.38 บาทหรือเดือนละ 154.70 บาทต่อคน ซึ่งอัตรากำไรสุทธิต่อคนยังคงต่ำอยู่เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้แรงงานอื่น เช่น การใช้แรงงานรับจ้างในท้องถิ่นซึ่งจะมีรายได้วันละ 20-30 บาท คิดเป็นเดือนละ 600-900 บาท หรือถ้าเดินทางมารับจ้างใช้แรงงานในกรุงเทพมหานครก็จะมีรายได้ใกล้เคียงหรือสูงกว่าการรับจ้างแรงงานในท้องถิ่นดังกล่าว จึงนับว่าผลตอบแทนในการทำไร่ยังอยู่ในอัตราต่ำ แม้ว่าจะเพียงพอที่เกษตรกรสามารถดำรงชีพได้ในชนบทก็ตาม แต่ยังไม่เพียงพอที่จะป้องกันการโยกย้ายถิ่นฐานของเกษตรกรที่ลี้ภัยเข้ามาในเมืองหลวงได้

ราคาคู่มือ (Break Even Price)

ราคาคู่มือ ความหมายโดยทั่วไป หมายถึง ราคาขายผลิตภัณฑ์ที่ปริมาณสินค้าหรือบริการที่ธุรกิจจำหน่ายมีผลทำให้รายได้เท่ากับต้นทุนรวมของสินค้าหรือบริการที่ให้ภายในรอบระยะเวลาหนึ่ง หรือกล่าวอย่างสั้น ๆ ว่าเป็นราคาจำหน่ายที่รายได้รวมเท่ากับต้นทุนรวม ไม่มีทั้งกำไรและ

และขาดทุน ลักษณะของต้นทุนและค่าใช้จ่ายตามแนวความคิดในเรื่องราคาคู่มือนี้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร

ราคาคู่มือของดอกเก๊กฮวย หมายถึงราคาที่เกษตรกรสามารถขายผลผลิตโดยที่ตนเองไม่มีกำไรแต่ไม่ขาดทุน (กำไรเท่ากับศูนย์) เป็นราคาต่อหน่วยที่จะทำให้รายได้ทั้งหมด (เมื่อสามารถขายได้เท่ากับจำนวนผลผลิต ณ ราคาต่อหน่วยที่หาได้) เท่ากับต้นทุนทั้งหมด นั่นคือ ราคาขายต่อหน่วยเท่ากับต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วย

รูปสมการ

$$\begin{aligned} \text{รายได้ทั้งหมดต่อไร่} &= \text{ต้นทุนทั้งหมดต่อไร่} \\ \text{รายได้ทั้งหมดต่อไร่} &= \text{ต้นทุนคงที่ต่อไร่} + \text{ต้นทุนผันแปรต่อไร่} \\ \text{ราคาคู่มือ} \times \text{ผลผลิตต่อไร่} &= \text{ต้นทุนคงที่ต่อไร่} + \text{ต้นทุนผันแปรต่อไร่} \end{aligned}$$

$$\text{ราคาคู่มือ} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่ต่อไร่} + \text{ต้นทุนผันแปรต่อไร่}}{\text{ผลผลิตต่อไร่}}$$

$$\text{สรุป ราคาคู่มือ (บาทต่อกิโลกรัม)} = \frac{(\text{ต้นทุนคงที่ต่อไร่} + \text{ต้นทุนผันแปรต่อไร่})}{\text{ผลผลิตต่อไร่}}$$

การวิเคราะห์ราคาคู่มือก็เพื่อที่จะทราบถึงราคาที่เกษตรกรสามารถจำหน่ายได้โดยไม่ขาดทุน เมื่อเทียบกับราคาขายต่อกิโลกรัม หากราคาคู่มือสูงหรือต่ำกว่าราคาขายต่อกิโลกรัมแล้ว จะเป็นข้อสังเกตถึงการจัดการในด้านต่าง ๆ ของเกษตรกรว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด โดยถือว่าตัวที่วัดประสิทธิภาพของเกษตรกรคือ ราคาขาย ณ ราคาคู่มือ ซึ่งในการวิเคราะห์ราคาคู่มือของการจำหน่ายดอกเก๊กฮวยของเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายและเกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่าย แสดงได้ดังตารางที่ 5.9

ตารางที่ 5.9 แสดงราคาต้นทุนผลผลิตของเกษตรกรที่ทำไร่แก๊กฮวย

	ปี 2526	ปี 2528	เฉลี่ยปี 2526 และ 2528
เกษตรกรที่ปลูกและเก็บคอกสดจำหน่ายในจังหวัดเชียงใหม่			
ต้นทุนผันแปรต่อไร่ (บาท)	3,479.45	5,130.90	4,414.46
ต้นทุนคงที่ต่อไร่ (บาท)	480.05	480.05	480.05
ต้นทุนรวมต่อไร่ (บาท)	3,959.50	5,610.95	4,894.51
ผลผลิตคอกสดต่อไร่ (กิโลกรัม)	783.33	825.81	802.99
ราคาคู่มือ (บาท/กิโลกรัม)	5.05	6.79	6.10
ราคาที่ดินเกษตรกรจำหน่ายได้จริง (บาท/กิโลกรัม)	15.82	19.27	17.46
เกษตรกรที่ปลูกและเก็บคอกสดจำหน่ายในจังหวัดสระบุรี			
ต้นทุนผันแปรต่อไร่ (บาท)	4,678.70	4,289.17	4,425.64
ต้นทุนคงที่ต่อไร่ (บาท)	429.56	429.56	429.56
ต้นทุนรวมต่อไร่ (บาท)	5,108.26	4,718.73	4,855.20
ผลผลิตคอกสดต่อไร่ (กิโลกรัม)	853.09	898.82	882.80
ราคาคู่มือ (บาท/กิโลกรัม)	5.99	5.25	5.50
ราคาที่ดินเกษตรกรจำหน่ายได้จริง (บาท/กิโลกรัม)	17.25	19.90	19.01
เฉลี่ยเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่และสระบุรี			
ต้นทุนผันแปรต่อไร่ (บาท)	3,558.09	4,854.68	4,327.94
ต้นทุนคงที่ต่อไร่ (บาท)	438.55	438.55	438.55
ต้นทุนรวมต่อไร่ (บาท)	3,996.64	5,293.23	4,766.49
ผลผลิตคอกสดต่อไร่ (กิโลกรัม)	825.49	881.80	858.93
ราคาคู่มือ (บาท/กิโลกรัม)	4.84	6.00	5.55
ราคาที่ดินเกษตรกรจำหน่ายได้จริง (บาท/กิโลกรัม)	16.71	19.76	18.57
เกษตรกรที่ทำไร่เพื่อผลิตคอกแห้งจำหน่ายในจังหวัดเชียงใหม่			
ต้นทุนผันแปรต่อไร่ (บาท)	5,168.77	6,999.54	6,178.54
ต้นทุนคงที่ต่อไร่ (บาท)	819.18	819.18	819.18
ต้นทุนรวมต่อไร่ (บาท)	5,987.95	7,818.72	6,997.72
ผลผลิตคอกแห้งต่อไร่ (กิโลกรัม)	76.09	83.96	80.43
ราคาคู่มือ (บาท/กิโลกรัม)	78.70	93.12	87.00
ราคาที่ดินเกษตรกรจำหน่ายได้จริง (บาท/กิโลกรัม)	165.10	189.80	179.32

การวิเคราะห์ราคาคຸ້ມทุน (Break Even Price Analysis)

จากตารางที่ 5.9 จะเห็นได้ว่าเกษตรกรที่ปลูกและเก็บดอกสดจำหน่ายมีราคาจำหน่ายผลผลิตดอกสดจริงสูงกว่าราคาคຸ້ມทุน โดยมีราคาจำหน่ายจริงในปี 2526 กิโลกรัมละ 16.71 บาท ในขณะที่ราคาคຸ້ມทุนเพียง 4.84 บาท และในปี 2528 ราคาจำหน่ายจริงกิโลกรัมละ 19.76 บาท ในขณะที่จุดคຸ້ມทุนกิโลกรัมละ 6.00 บาท เมื่อเฉลี่ยปี 2526 และ 2528 จำหน่ายได้จริงของเกษตรกรยังสูงกว่าจุดคຸ້ມทุนถึง 3 เท่าตัว โดยมีราคาจำหน่ายจริงกิโลกรัมละ 18.57 บาท ในขณะที่จุดคຸ້ມทุนเพียงกิโลกรัมละ 5.55 บาท แสดงให้เห็นถึงการจัดการในด้านการตลาดและการผลิตที่มีประสิทธิภาพ

สำหรับเกษตรกรที่ทำไม้เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายในปี 2526 มีราคาจำหน่ายผลผลิตดอกเก็บเกี่ยวแห้ง 165.10 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่ราคาคຸ້ມทุนกิโลกรัมละ 78.70 บาท และในปี 2528 เกษตรกรจำหน่ายดอกแห้งได้กิโลกรัมละ 189.80 บาทสูงกว่าราคาคຸ້ມทุนซึ่งคิดเป็นกิโลกรัมละ 93.12 บาท เมื่อนำต้นทุนรวมและผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ทั้ง 2 ปี มารวมเฉลี่ยเป็นต้นทุนและผลผลิตปี 2526 และ 2528 สรุปแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตดอกแห้งได้ในราคา กิโลกรัมละ 179.32 บาท สูงกว่าราคาคຸ້ມทุนซึ่งมีราคาเพียง 87.00 บาทเท่านั้น

ผลสรุปจากการวิเคราะห์ราคาคຸ້ມทุนแสดงให้เห็นว่าในสภาวะปกติเกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้สูงกว่าราคาคຸ້ມทุนทั้งเกษตรกรที่ปลูกเพื่อเก็บดอกสดจำหน่ายและเกษตรกรที่ทำไม้เพื่อผลิตดอกแห้งจำหน่ายดังการวิเคราะห์ข้างต้น